

begonnen, maar nooit wordt daar het individu als laatste grond, immer als lid van een grooter geheel, genomen.

In Robinson Crusoë viert het sociaal atoom zijn triomf, dat in staat is eene gansche wereld uit zich voort te brengen, waarom Rousseau terecht een parallel tusschen Adam en Robinson trok, Hettner in dit verhaal eene wijsgeerige schildering zag van ontstaan en bestaan van Staat en Maatschappij.

Thans echter, zoo besluit Jellinek, is in de staatswetenschap de band met Adam verbroken.

Ten eerste door de met Leibnitz begonnen, door Lessing en Herder, Schilling en Hegel nader uitgewerkte moderne ontwikkelingsidee, volgens welke het hoogere altoos door het lagere wordt voorafgegaan. Voorts door het besef dat de Staat niet is het product van reflexie, maar van dieper liggende krachten der menschelijke natuur; dat de mensch zich buiten eene gemeenschap niet laat denken, en in den Staat niet slechts eene bescherming van leven en eigendom vindt, maar dezen, zij het ook met meer beperking dan de antieke opvatting gedoogde, huldigt „als Hort und Schirmherr der edelsten nationalen Güter, als Organisation eines eigenartigen in sich ruhenden Volkstums, als Förderer und Bewahrer einer individualisierten Kulturgemeinschaft.”

Jellinek's betoog moge hier en daar aan bedenking onderhevig zijn, toch is de hoofdgedachte onloochenbaar, dat de staatswetenschap der vorige eeuwen zonder kennis der Heilige Schrift niet is te begrijpen, en wordt zoo bevestigd, dat wie zich geheel losmaken van Gods Woord, den band verbreken, niet alleen met de kunst, maar ook met de wetenschap van het voorgeslacht. Tot op zekere hoogte zelfs met de heidensche schrijvers, over wie het licht der bijzondere openbaring wel niet was opgegaan, maar in wie nochtans telkens het woord der Schrift bevestigd wordt, dat hetgeen van God kenelijk is, in de menschen openbaar is, „want God heeft het hun geopenbaard.

„Want zijne onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.” (Rom. I: 19 en 20)